

Program działania Książnicy Pomorskiej im. Stanisława Staszica w Szczecinie na lata 2024-2029

Biblioteki publiczne odgrywają ważną rolę w rozwoju kultury, edukacji i nauki: są skarbnicami wiedzy oraz dziedzictwa danego regionu - gromadzonego, chronionego i udostępnianego przez bardzo długi okres. W przypadku Książnicy Pomorskiej to już jest prawie 120 lat. W tym czasie Instytucja zgromadziła, przechowuje oraz udostępnia prawie 1,5 mln jednostek materiałów bibliotecznych. Należy podkreślić, iż inwestowanie w rozwój biblioteki jest działaniem długofalowym, przejawem dalekowzroczności oraz troski o rozwój mieszkańców. W dzisiejszych czasach biblioteki to nowoczesne instytucje, oferujące swoim użytkownikom nieograniczony dostęp do wiedzy, edukacji, zapewniające im różnorodne możliwości rozwoju zainteresowań i pasji. Jest to miejsce, gdzie w trakcie spotkań, wykładów, paneli dyskusyjnych, czytelnicy mogą spotkać autorów ulubionych książek, prowadzić konstruktywne dyskusje z udziałem specjalistów w danych dziedzinach, prowadzić badania naukowe i realizować własne poszukiwania.

Jednocześnie należy wskazać, iż biblioteka, w przeciwieństwie do innych instytucji, jest najtańszą formą korzystania z kultury. Większość wydarzeń, a także księgozbiór, czy w formie papierowej, czy też elektronicznej, udostępniany jest bezpłatnie. Osoby korzystające z oferty Instytucji nie ponoszą opłat, zaś sama Książnica Pomorska posiada niezwykle cenny i różnorodny księgozbiór, który został zgromadzony dzięki ciężkiej pracy wielu pokoleń bibliotekarzy, zarówno tych pracujących w Książnicy, jak i dawniej w Stadtbibliothek. Należy dołożyć wszelkich starań, aby ten unikalny księgozbiór chronić i przekazywać kolejnym pokoleniom, również w oryginalnej formie, a nie jedynie cyfrowej.

Książnica Pomorska im. Stanisława Staszica w Szczecinie to jest dla mnie wyjątkowa instytucja kultury. Na jej unikatowość wpływa:

- ✓ niezwykle bogaty i największy księgozbiór w regionie, którego najcenniejsza część jest wpisana do Narodowego Zasobu Bibliotecznego,
- ✓ jest to jedyna w regionie biblioteka posiadająca egzemplarz obowiązkowy,
- ✓ instytucja posiada status biblioteki publicznej i naukowej,
- ✓ ma prawie 120 letnią historię funkcjonowania,
- ✓ zatrudnia pracowników specjalistów o najwyższych kompetencjach w wielu obszarach/dziedzinach,
- ✓ jest kustoszem pamięci i wartości duchowych regionu oraz jej popularyzacji,
- ✓ zbiory są efektem pracy wielu pokoleń bibliotekarzy zarówno tych przedwojennych niemieckich, jak i powojennych – polskich,
- ✓ pełniąc rolę biblioteki wojewódzkiej, prowadzi wielokierunkową współpracę z innymi bibliotekami, instytucjami kultury z terenu Pomorza Zachodniego, Polski oraz zagranicy.

Zakres działalności instytucji został określony w paragrafie 5 i 6 Statutu Książnicy Pomorskiej im. Stanisława Staszica w Szczecinie.

Z kolei jej Misja i Wizja to:

Misja

Książnica Pomorska jest główną biblioteką regionu zachodniopomorskiego, otwartą i przyjazną przestrzenią publiczną, miejscem spotkań, wymiany myśli, dostępu do informacji i wiedzy.

Wizja

Biblioteka z różnorodnymi zbiorami (zasobami) i źródłami wiedzy na różnorodnych nośnikach oraz kompetentną i przyjazną kadrą zapewnia wszystkim użytkownikom dostęp do informacji, wiedzy i kultury. Wspiera merytorycznie biblioteki publiczne regionu. Jako depozytariusz dóbr kultury narodowej chroni posiadane zbiory. Tworzy i rozwija biblioteczny sieciowy system informacyjny regionu. Stanowi ważny ośrodek doskonalenia zawodowego bibliotekarzy. Oferta jest dostosowana do zmieniających się technologii i oczekiwań rozwijającego się społeczeństwa informacyjnego¹.

Stan docelowy/Wizja

Moim celem jest stworzenie nowoczesnej, atrakcyjnej i komfortowej przestrzeni (debat, wymiany myśli, doświadczeń, forum dyskusji, przyjaznego miejsca na spotkania z książką), proponującej swoim użytkownikom wyjątkową ofertę na najwyższym poziomie. Instytucja ma przyciągać dzieci, młodzież i osoby dorosłe oraz zachęcać do uczestnictwa w organizowanych wydarzeniach kulturalnych i edukacyjnych. Stawiając sobie za cel oferowanie wartościowej i ciekawej oferty dla wszystkich mieszkańców Pomorza Zachodniego, instytucja nie powinna uchylać się również od odgrywania wiodącej roli w inicjowaniu spotkań i debat na ważne społecznie tematy.

Książnica Pomorska jest przygotowana do realizacji różnorodnych projektów kulturalnych, ma też zaplecze i legitymację, aby aktywnie uczestniczyć w dyskusji o roli kultury w rozwoju regionu i kreować tę przestrzeń. Biblioteka jest miejscem pracy kilkudziesięciu osób, chciałbym zatem, aby pracownicy czuli się komfortowo, mogli podnosić swoje kwalifikacje zawodowe oraz realizować swoje zainteresowania i pasje, co niewątpliwie przyczyni się do rozwoju samej Instytucji.

Stan obecny

Pełniąc obowiązek dyrektora Książnicy od marca 2023 roku poznałem jej potrzeby m.in. w zakresie niezbędnych remontów i modernizacji, inwestycji oraz oczekiwania pracowników względem instytucji. Czas przepracowany w Książnicy Pomorskiej pozwolił mi na dokładne przeanalizowania kosztów jej funkcjonowania, zapoznanie się z jej strukturą i wewnętrzną organizacją.

Aby sprostać wyzwaniom przyszłości oraz zmieniającym się oczekiwaniom użytkowników względem biblioteki, należy przeprowadzić niezbędne remonty oraz poczynić pewne inwestycje. Potrzeby instytucji w tym zakresie wynikają m.in. ze zużycia części istniejącej

¹ <https://ksiaznica.szczecin.pl/misja>

gw

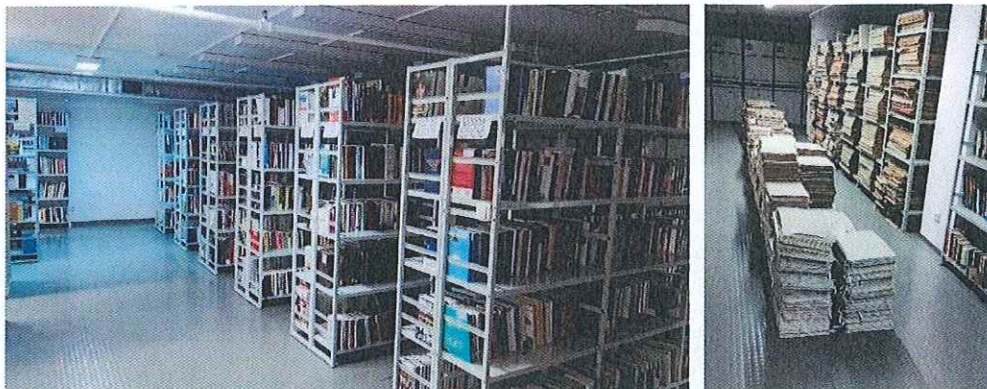
infrastruktury technicznej, wieloletniej eksploatacji, dużej energochłonności budynków oraz dostosowania przestrzeni do oczekiwań czytelników. Wymaga to szczegółowego planowania tym bardziej, że Instytucja nie posiadała dokumentów planistycznych, technicznych w zakresie niezbędnych prac remontowych i inwestycyjnych, poza wykazem drobnych bieżących napraw.

Opracowana została ogólna koncepcja potrzeb inwestycyjnych obejmująca m.in. modernizację i wymianę części istniejącego wyposażenia, niezbędnych remontów w użytkowanych obiektach oraz budowę nowego skrzydła dającego możliwość i potrzebę zapewnienia potrzebnej przestrzeni.

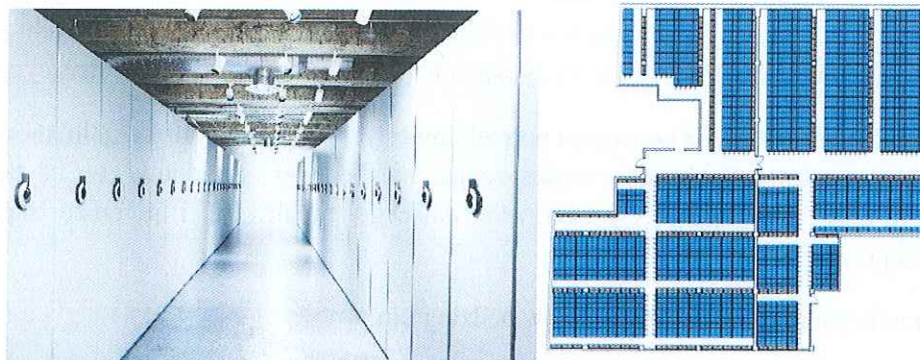
Celem realizacji planowanych projektów będzie m.in.:

- ✓ Stworzenie nowoczesnej i komfortowej aranżacji przestrzeni biblioteki, przeznaczonych dla różnych grup użytkowników - dzieci, młodzieży, naukowcy, osób wykluczonych społecznie.
- ✓ Rozszerzenie oferty biblioteki, skierowanej do dzieci i młodzieży.
- ✓ Ochrona najcenniejszych zbiorów poprzez konserwację i digitalizację w nowoczesnych pracowniach konserwacji i digitalizacji.
- ✓ Książkomat – ułatwienie dla czytelników w aktywnym korzystaniu ze zbiorów instytucji.
- ✓ Modernizacja i wymiana ogrzewania, klimatyzacji.
- ✓ Modernizacja przestrzeni magazynowych: zmiana systemu przechowywania zbiorów poprzez zakup regałów do magazynowania zwartej, co pozwoli podwoić istniejącą powierzchnię oraz ułatwi pracownikom dostęp, kontrolę i ochronę zbiorów.

Stan obecny

Stan oczekiwany

- ✓ Budowa nowego skrzydła biblioteki, w którym znajdzie się m.in. czytelnia zbiorów specjalnych, wyposażona w niezbędne środki bezpieczeństwa, magazyn zbiorów specjalnych wraz ze skarbcem (przeniesiony z istniejącego magazynu). Przeniesiona zostanie pracownia digitalizacji wraz z przestrzenią do celów edukacyjnych. Utworzone będą także dodatkowe pomieszczenia, dedykowane infrastrukturze informatycznej oraz zaplecze socjalne dla pracowników. Budowa nowego skrzydła jest niezbędna do zapewnienia nowej powierzchni magazynowej na przyszłe zbiory, pochodzące m.in. z egzemplarza obowiązkowego, zakupów, darowizn. Rocznie do Książnicy wpływa średnio 70 tysięcy jednostek materiałów bibliotecznych.
- ✓ Na dachu nowego skrzydła może powstać tzw. „zielona strefa”, dostosowana do prowadzenia zajęć edukacyjnych, spotkań oraz prowadzenia audycji popularyzatorskich itp.

Przykłady realizacji

Na elewacji bocznej nowego budynku można umieścić wizerunki najcenniejszych zbiorów Książnicy Pomorskiej i zaprezentować w atrakcyjnej formie, będącej jednocześnie elementem promocji instytucji w przestrzeni publicznej, jak np. w bibliotece w Kansas.²

² <https://dimin.com/work/kansas-city-library>

Na budowę nowego skrzydła planuje się ogłoszenie konkursu architektonicznego, który określi planowany kształt w miejskiej przestrzeni. Planowane miejsce to działka Książnicy Pomorskiej w Szczecinie nr 22/22.

pw

Projekt jest podzielony na trzy osobne zadania, dostosowane do różnych źródeł finansowania.

Nazwa/zakres	Źródło finansowania
1. Remont i wymiana wyposażenia w istniejących budynkach	- Program Fundusze Europejskie na Infrastrukturę, Klimat, Środowisko 2021-2027 (FEnIKS), - Fundusze Europejskie dla Pomorza Zachodniego 2021-2027 (FEPZ)
2. Zakup specjalistycznego wyposażenia do pracowni digitalizacji.	- Interreg VI A - Fundusze Europejskie dla Pomorza Zachodniego 2021-2027 (FEPZ)
3. Budowa nowego skrzydła	- Program Fundusze Europejskie na Infrastrukturę, Klimat, Środowisko 2021-2027 (FEnIKS), - Fundusze Europejskie dla Pomorza Zachodniego 2021-2027 (FEPZ)

Informacje o planowanych projektach przesłałem w listopadzie 2023 roku do Wydziału Kultury i Dziedzictwa Narodowego Urzędu Marszałkowskiego Województwa Zachodniopomorskiego.

Książnica Pomorska im. Stanisław Staszica w Szczecinie złożyła także we wrześniu 2023 roku wniosek o dofinansowanie pn. „Ochrona zasobów dziedzictwa kulturowego Pomorza Zachodniego poprzez modernizację infrastruktury Książnicy Pomorskiej im. Stanisław Staszica w Szczecinie” w ramach „Priorytetu VII: Kultura, Działanie 7.1 Infrastruktura kultury i turystyki kulturowej, Program Fundusze Europejskie na Infrastrukturę, Klimat, Środowisko 2021-2027”. Wniosek został złożony do Obszaru 1: Rozwój infrastruktury kultury (zabytkowej i nie zabytkowej) i przeszedł pozytywnie weryfikację formalną. Książnica uprawniona była do złożenia wniosku, ze względu na posiadanie zbiorów wchodzących w skład Narodowego Zasobu Bibliotecznego, wymienione w załączniku do Rozporządzenia Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 4 lipca 2012 r. w sprawie narodowego zasobu bibliotecznego (Dz.U.2021 poz. 1308).

Celem głównym projektu złożonego o środki FEnIKS jest dostosowanie biblioteki od aktualnych rozwiązań techniczno – funkcjonalnych tak, aby zapewnić czytelnikom i użytkownikom komfortowe warunki do korzystania z unikalnych zasobów bibliotecznych oraz skuteczną ochronę zbiorów. Projekt zakłada także zakup i montaż regałów do magazynowania zwartej o łącznej długości półek wynoszącej prawie 26 km oraz wymianę systemu bezpieczeństwa, zamontowanie książkomatu oraz nową aranżację przestrzeni dla czytelników.

Druga część projektu skierowana jest do dzieci i młodzieży, a jej priorytetem jest stworzenie przyjaznej, otwartej, nowoczesnej przestrzeni edukacyjnej, w której będą mogli rozwijać swoje pasje, zainteresowania, a jednocześnie będąc miejscem, gdzie będą mogły rozwijać swoją wiedzę.

„Jeżeli chcesz, aby twoje dzieci były inteligentne, czytaj im bajki. Jeżeli chcesz, aby były bardziej inteligentne, czytaj im więcej bajek.” Albert Einstein.

Utworzenie wydzielonej nowoczesnej i funkcjonalnej przestrzeni do prowadzenia spotkań, warsztatów oraz zajęć edukacyjnych skierowanych do dzieci, powinno być jednym z ważniejszych zadań instytucji. Przemawiają za tym względy edukacyjne, poznawcze, jak i potrzeba rozpowszechniania i utrwalania wśród dzieci nawyku i zainteresowania czytaniem książek oraz korzystania z oferty biblioteki. Ważne jest także zatrudnienie osób z przygotowaniem oraz doświadczeniem pedagogicznym do prowadzenia zajęć edukacyjnych z dziećmi, jak i nawiązanie współpracy z przedszkolami oraz szkołami z terenu Pomorza Zachodniego.

Oprócz planów remontowych i inwestycyjnych, które uzależnione są od pozyskania niezbędnych na ten cel środków, potrzebna jest aktualizacja oraz dostosowanie do obecnych potrzeb i zadań części dokumentów wewnętrznych. Aktualizacji w pierwszej kolejności wymaga: regulamin organizacyjny, jak i regulamin wynagradzania. Potrzebne jest także wprowadzenie systemu motywacji, szkoleń, jak i oceny pracowników oraz poprawa wewnętrznej komunikacji, usprawniającej funkcjonowanie oraz przepływ informacji pomiędzy komórkami organizacyjnymi.

W odniesieniu do budżetu instytucji konieczna jest analiza kosztów usług, w tym energii, ogrzewania oraz obsługi, jak sprzątanie i umowy serwisowych. W odróżnieniu od innych instytucji kultury, biblioteka nie ma możliwości, generowania przychodów z własnej działalności, jak np. bilety wstępu (Muzea, Teatry itp.). Przychody instytucji to w głównej mierze m.in. wynajem i dzierżawa powierzchni, kary za nieterminowy zwrot książek. Mając taką strukturę budżetu konieczna jest zatem optymalizacja i weryfikacja wydatków, a zaoszczędzone środki można będzie przeznaczyć na inne zadania statutowe.

Uzupełnieniem dotacji podmiotowej od organizatora na działalność statutową mogą być środki pochodzące z zewnętrznych źródeł:

- ✓ Programów Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego skierowanych m.in. do bibliotek takich jak: m.in. Promocja czytelnictwa, Literatura oraz Partnerstwo dla książki. Na szczeblu ministerialnym dodatkowym mogą być środki z Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego.
- ✓ Warto ubiegać się o dofinansowanie w ramach Programu Współpracy Interreg VI A Meklemburgia-Pomorze Przednie / Brandenburgia / Polska 2021-2027
- ✓ Sponsorzy instytucjonalni tj. firmy z Pomorza Zachodniego.

Środki na inwestycje i remonty mogą pochodzić z następujących źródeł:

- ✓ Program Fundusze Europejskie na Infrastrukturę, Klimat, Środowisko 2021-2027 - Priorytetu VII: Kultura, Działanie 7.1 Infrastruktura kultury i turystyki kulturowej.
- ✓ Fundusze Europejskie dla Pomorza Zachodniego 2021-2027.

- ✓ Program Współpracy Interreg VI A Meklemburgia-Pomorze Przednie / Brandenburgia /Polska 2021-2027, np. Priorytet 3: Umożliwienie lepszego uczestnictwa w transgranicznym życiu codziennym poprzez język, kulturę i turystykę.

Celem dofinansowania jest m.in.:

- lepsze powiązanie i rozwijanie kulturalnej i turystycznej oferty oraz ułatwienie transgranicznego dostępu do niej dla mieszkańców obszaru objętego Programem,
- zintensyfikowanie współpracy w zakresie sztuki i kultury,
- wzmocnienie świadomości odnośnie wspólnej kultury i historii.

W przypadku otrzymania dofinansowania na realizację projektów konieczne jest wzmocnienie kadrowe obecnego Działu Administracyjno – Gospodarczego, poprzez zatrudnienie na czas realizacji projektów specjalistów z doświadczeniem przy realizacji projektów publicznych finansowanych ze środków UE.

Natomiast w przypadku zamówień publicznych warto wybrać kancelarię zewnętrzną, mającą doświadczenie w zamówieniach publicznych oraz obsługi dużych inwestycji. Powyższe rozwiązanie sprawdza się dobrze w innych instytucjach kultury.

Działalność statutowa/cele

Książnica Pomorska w Szczecinie organizuje wiele cyklicznych wydarzeń cieszących się dużym zainteresowaniem, jak spotkania autorskie, wykłady, wystawy, Festiwal Czytania „Odkrywczy Wyobraźni im. Wojciecha Pszoniaka”, Noc Bibliotek, zajęcia edukacyjne, konkursy itp. Wszystkie dotychczasowe działania, częściowo wskazane powyżej, będą kontynuowane i rozbudowywane, w zależności od trendów i potrzeb mieszkańców regionu. Celem tych działań, będzie zwiększenie zainteresowania ofertą instytucji oraz pozyskanie nowych czytelników oraz popularyzacja czytelnictwa.

Planowane jest zwiększenia ilości spotkań z autorami literatury dziecięcej i młodzieżowej oraz wydarzeń edukacyjnych we współpracy z partnerami zewnętrznymi (NGO, Instytucje kultury oraz indywidualni twórcy).

Jubileusz 120-lecia Książnicy Pomorskiej w roku 2025, będzie dużym wyzwaniem organizacyjnym, jak i finansowym. Zależy mi na tym, aby to było wydarzenie wyjątkowe i okazja do większej promocji Książnicy - regionalnej instytucji, realizującej duże projekty w sektorze kulturalnym.

Jubileusz będzie także okazją do promowania osób zatrudnionych w Książnicy, którzy posiadają dużą wiedzę specjalistyczną oraz najlepiej opowiedzą o jej osiągnięciach, historii, zbiorach, badaniach (m.in. w postaci krótkich materiałów video, tekstów itp.)³. W ramach obchodów chciałbym, aby jeden z nowych pociągów w Przewozach Regionalnych był

³ W grudniu 2023 roku zwróciłem się do członków Rady Naukowej Książnicy Pomorskiej oraz kierowników poszczególnych komórek organizacyjnych, z prośbą o przygotowanie propozycji ciekawych konferencji naukowych, publikacji, wydarzeń wystaw itp. Tak, aby składając dokumenty planistyczne do budżetu na rok 2025 można było zabezpieczyć środki finansowe.

elementem promocji tj. indywidualnie pomalowany i poświęcony Książnicy Pomorskiej. W ten sposób, pomalowane są pociągi w barwach Pogoni Szczecin, a także Pol'and'Rock Festival.

Jako kolejny duży projekt na lata 2024-2029, proponuję organizację II Kongresu Kultury Zachodniopomorskiej, we współpracy z innymi instytucjami kultury. W ramach kongresu jeden dzień warto poświęcić edukacji kulturalnej – dzieci i młodzieży, ale przy aktywnym ich udziale np. dyskusje z autorami książek dla młodzieży powierzyć młodzieżowym organizacjom, uczniom liceów.

Promocja Instytucji oraz czytelnictwa może również odbywać się podczas największej imprezy w Polsce, organizowanej na terenie województwa tj. Pol'and'Rock Festival, poprzez stworzenie „strefy książki”.

Działalność naukowa

Bogate zbiory oraz rozwijająca się działalność naukowa i oświatowa biblioteki zdecydowały, że w 1965 roku otrzymała ona status biblioteki naukowej, a od 1969 roku otrzymuje egzemplarz obowiązkowy wszystkich druków ukazujących się w Polsce.⁴

Ponadto rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 6 lipca 2023 r. wymienia Książnicę Pomorską w wykazie instytucji posiadających Narodowy Zasób Biblioteczny, nakłada na instytucję szczególne obowiązki ochrony zbiorów biblioteki, mających wyjątkową wartość i znaczenie dla dziedzictwa narodowego ze względu na swój unikatowy charakter.

Dlatego uważam, że działalność naukowa instytucji powinna być rozwijana i będzie zawsze miała u mnie wsparcie ze względu na charakter instytucji, jej rolę w historii, zasoby i kadre. Realizowana powinna być przez pracowników instytucji oraz poprzez nawiązywanie współpracy z pracownikami akademickimi oraz innymi instytucjami zainteresowanymi prowadzeniem wspólnych projektów. Chciałbym stworzyć w instytucji jak najlepsze warunki pracy, zachęcając naukowców, badaczy do korzystania z unikalnych i oryginalnych zasobów Książnicy i temu też służyć mają planowane remonty i inwestycje, a także dodatkowe zakupy cymeliów do Zbiorów Specjalnych.

Z działalnością naukową wiąże się funkcjonowanie Wydawnictwa Książnicy Pomorskiej, które znajduje się w wykazie wydawnictw publikujących recenzowane monografie naukowe. Profil wydawnictwa obejmuje publikacje z zakresu nauk humanistycznych i społecznych. Samo wydawnictwo wymaga nowej organizacji, jak i lepszej promocji publikacji własnych.

Bibliotekarz Zachodniopomorski, czasopismo branżowe środowiska bibliotekarskiego, wydawane od 1959 roku, wymaga także zmian a dotyczyć one powinny formy publikacji, szaty graficznej itp.

⁴ <https://ksiaznica.szczecin.pl/historia>.

Podsumowanie

„To możliwość spełnienia marzeń sprawia, że życie jest tak fascynujące”. P. Coelho

Liczę, że dzięki realizacji powyższego programu uda się osiągnąć wskazany wyżej cel a jest nim stworzenie atrakcyjnej i komfortowej przestrzeni dla czytelników oraz miejsca debat, wymiany myśli, doświadczeń, forum dyskusji. Wyjątkowego miejsca, przyjaznego dla każdego, jako miejsca pracy w wygodnych czytelniach oraz spędzenia czasu z książką, czasopismami, zbiorami muzycznymi itd. Miejsca, proponującego swoim czytelnikom wyjątkową i unikalną ofertę na najwyższym poziomie, otwartą na zmiany. Instytucję przyciągającą dzieci, młodzież i osoby dorosłe oraz zachęcającą do uczestnictwa w organizowanych wydarzeniach kulturalnych i edukacyjnych. Dla pracowników: przyjazne miejsce pracy, gdzie w atmosferze życzliwości i wzajemnego szacunku będą realizować swoje zawodowe pasje, podnosić kwalifikacje i kompetencje.

Tak, aby misja największej Biblioteki na Pomorzu Zachodnim była godnie realizowana.

Przemysław Wraga

Przemysław Wraga

Faint, illegible text, possibly bleed-through from the reverse side of the page.

Faint, illegible text, possibly bleed-through from the reverse side of the page.